

46.4

Hvidovre Lokalhistorie

21.ÅRGANG NR.4 DECEMBER 2003

Reserveret Post DK

Gør noget for lokalhistorien i Hvidovre !
Kom og vær med som "Kulturist".

Vi hjælper til ved div. lokalhistoriske arrangementer og møder dermed mange mennesker med interesse for den lokale fortid.

Meld dig hos.:
konst. formand Benny Riisager.
tlf. 3678 2968
Hvidovre Lokalhistoriske Selskab
Rytterskolen
Hvidovre Kirkeplads 1. 2650 Hvidovre

HVIDOVRE LOKALHISTORISKE SELSKAB

Hvidovre Stationscenter 25 år. Foto: Dan Olsen

Kommende Aktiviteter	Historiens Hus Hvidovre	sd. 3.
Harry Schultz Nekrolog	Alarmskibet	sd. 6.
Chr. A. Kudsk Handelsgartner	Åvedørelejren	sd.15.
Neptun	2650 Hvidovre Gasværk	sd.20.
Kløver på Taget	Kulturist ?	sd.23. sd.24.

Hvidovre lokalhistorisk Selskab.
Rytterskolen. Hvidovre Kirkeplads 1
2650 Hvidovre. Tlf.: 36 47 34 44.
e-mail.:hvidovrerytterskole@mail.dk

Redaktion.:
Per E. Hansen (ansv), Dan Olsen .
Medlemsblad trykt i 650 ekspl.
Deadline no.1-2004. d.15 feb. 2004

Hvidovre Kommunes Lokalhistorisk Arkiv.
Historiens Hus, Avedørelejren. Alarmpladsen 3.
2650 Hvidovre Tlf.: 36 39 00 30.
e-mail.: lokalarkiv@hvidovre.dk
Åbent.: tirs.-ons. kl 13-16. tors. kl. 14-18.

Eftertryk tilladt mod tydelig kildeangivelse.
Post sendes til vor adresse på Rytterskolen.
ISSN 0902-3046.

Historiens Hus Hvidovre Alarmpladsen 3 Avedørelejren 2650 Hvidovre

Kommende Aktiviteter - 2004.

På computeren kan vi nu præsentere en ny hjemmeside redigeret af Dan Olsen. Den er endnu i støbeskeen og vil blive udbygget med tiden.

Tak for initiativet til Dan. Adr. : www.sitecenter.dk/rytterskole.

Medlemsmøde. 12 jan. kl.19.00 i Bibliotekscaféen
Normannerne.... et foredrag af Morten Kirkegårdom Vikingerne i
Normandiet på baggrund af Bayeux-tapeterne og div. klostres årbøger.

Teater Vestvolden Høvedstensvej 47-49 opfører atter et egnsespil,
forfattet og instrueret af Martin Miehe Renard o.m.a.
"Kløver på Taget" 16 jan.- 8 feb. 2004.

Det er et spil, en mosaik, en musical om bl.a.
Ægteskab, Naboskab og Galskab.
Omtalt side 23

Medlemsmøde. 16 feb. kl.19.00 i Bibliotekscaféen.
40 år på jobbet ...Vicekriminalinspektør Niels Kjøller
øser af sine oplevelser i jobbet som politimand.

Udstilling i Rytterskolen.: 27 jan. - 14 feb.
Kirsten Schønnemann. lokal kunstner.
viser en ophængning af nutidige og tidligere værker.

Medlemsmøde. 15 marts. kl.19.00 i Bibliotekscaféen.
Årets Generalforsamling.

Siden Sidst

v./ P.E.Hansen

Efter en lang og dejlig sommer, startede vi efteråret med medlemsmødet den 15 sept. i bibliotekscafeen.

Vi havde inviteret oberstløjtnant K.A.Knudsen og byplanlægger Karsten Thøgersen til at fortælle om Avedørelejren i fortid, nutid og fremtid.
Det store fremmøde vidnede om almen interesse for dette emne.

Først i Juli kunne vi læse om Asger Lincks død. Asger var i mange år kasserer i vort selskab. Chokerende var det også at erfare vor formand Harry Schultz's bortgang d. 30 sept. (se nekrolog her i bladet).

Den 1 okt. var det "Befæstningsdag", som er div. happenings langs hele Vestvolden. Her kneb det med publikumsinteressen, bortset fra arrangementet på Avedøre Flyveplads, hvor mange var kommet for se på sagerne. Et dramatisk styrt med et deltagende veteranfly endte heldigvis uden personskaade.

Så kom den 2 okt. Dagen for indvielse af "Historiens Hus". Tidspunktet var udskudt flere gange, men nu skulle det være. Her var flag, taler og festlige børn, der optrådte. Et kanonskud indledte den nye æra. I huset kunne man se udstillingen "Fra Friland, Bænk og Drivhus, en historisk gennemgang af gartnerierne i Hvidovre og Avedøre. Mange var mødt op for at se de smukke lokaler, der nu og fremover skal rumme lokalhistorisk arkiv.

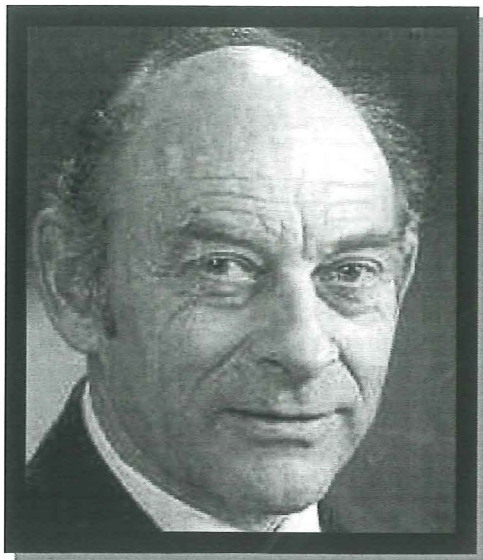
Medl. møde 13 okt. i bibliotekscafeen.
Arkæolog Lene Høst- Madsen fortalte endnu engang om fundene ved udgravningerne til Operahuset i Københavns Havn , om "Dokøen" og "Den sorte Diamant".

Udstillingen i Rytterskolen d. 4 – 16 nov. handlede om ulykken på Valby Gasværk. Mange kan huske den dramatiske hændelse og benyttede lejligheden til at kigge ind for at genopfriske hukommelsen.

Medl. møde 10 nov. i bibliotekscafeen.
Poul Sverrild fortalte endnu engang om arkivets nye domicil i "Historiens Hus" o.m.a.. Den populære foredragsholder trak atter fuldt hus og selskabet kunne med fuld tilfredshed takke af for i år og ønske vore medlemmer et godt nytår 2004.

!!! Husk kontingentet. !!!

Harry Schultz er død.

Det var chokerende og med vemod, at modtage meddelelsen om Harrys død. Han havde jo lige været her.

Vi mødtes en dag hvor solen skinnede, snakkede sammen og grinte, klappede hinanden på skulderen og forlod hinanden med ordene .." Vi ses".

Harry luntede over til bilen, ..og vinkede.

Nu er han ikke mere.

Harry var en ægte lokalhistorisk person, født 1933 på Vesterbro i København, men allerede i 1937 flyttet til Avedøre, hvor han tilbragte sin barndom og tidlige ungdom.

Han begyndte sin skolegang i Avedøre for senere at forsætte denne på Kettevejens skole i Hvidovre.

Han blev konfirmeret i Hvidovre Kirke og senere viet til Annet, samme sted.

I 1955 flyttede det unge par til Hvidovre, hvor de med tiden fik deres "eget" på Nestors alle.

Parret nåede ikke guldbrylluppet, men Harry kunne glæde sig over sin 70 års dag, tidligere dette år, og nød den forgangne gode sommer i fritidshuset i Odsherred.

I sit mangeårig virke som merkonom og kontorchef i ØK havde han mange tillidsposter, bl.a. omkring overenskomstforhold, uddannelse og arbejdsmarkedsforhold.

Harry var også aktivt engageret i flere af Hvidovres sportslige foreninger, bl.a. en lang årrække som leder og formand for HBTK, Hvidovre Badminton- og Tennisklub.

I foråret blev han valgt som vores nye formand. Han havde mange ideer om at reformere selskabet til det bedre.

.....men sådan skulle det ikke være.

Savnet efter en god kammerat og ven er svært at bære. Vor dybeste medfølelse går til hans hustru og nærmeste familie.

Æret være hans minde.

Meddelelse.

Som følge af vor formand Harry Schultz's pludselige bortgang, har bestyrelsen på et møde, den 6. okt., peget på næstformanden,
Benny Riisager,
som midlertidig formand for
Hvidovre Lokalhistoriske Selskab.

Jeg takker Hvidovre lokalhistoriske Selskabs medlemmer og bestyrelse for venlig opmærksomhed ved Harry's bisættelse den 6 oktober 2003. Annet Schultz.

Søren Kudsk er født i Hvidovre 6 aug. 1920. Han har engang fortalt om sine første år, til båndoptageren. Disse optagelser opbevares på Hvidovre lokalhistoriske arkiv. Dele af disse bånd er tidligere udgivet på skrift. Her følger flere af Sørens erindringer om bl.a. hans fader, Gartner Chresten Kudsk.

Forening og mennesker.

Grundejerforeningen Søstjernen indtil 1947.

Af Søren Kudsk

Arealet langs Kalveboderne har været beboet siden stenalderen, hvilket man kan se af diverse flintestensfund og en flintestens-afslagsbunke på grunden Søstjernevej 3. Men vi skal frem til slutningen af 1700-tallet før der begynder at dukke *skriftlige* kilder op: I forbindelse med de store landbrugsreformer kan man læse sig til, at der blev udskiftet 23 bondegårde i Hvidovre samt nogle husmandsbrug. 15 af disse gårde og nogle husmandsbrug skulle bygge nye huse på den tidligere fællesjord.

Engen langs Kalveboderne blev udstykket i 21 rektangulære parceller – alle med adgang til vandet. Gårdene og enkelte husmænd fik så ved lodtrækning hver sin græsmark.

Omkring 1850 blev der på det højeste punkt – bortset fra Langhøj – bygget et beboelseshus samt et udhus til en hest og nogle høns og en stor 8 x 16 meter trælade med fire lave etager.

Familien i det ensomt beliggende hus – for øvrigt det nuværende let ombyggede hus på Søstjernevej 15 b – passede gårdens dyr om sommeren, og om vinteren skar de tagrør langs stranden og tørrede og opbevarede dem i laden.

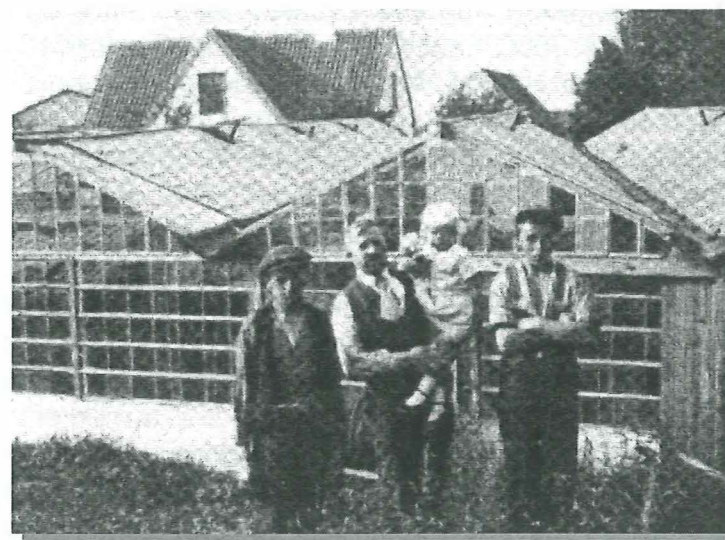
I 1918 blev halvdelen af laden revet ned og resten fulgte i 1940 – hestestalden stod indtil 1973.

Gartner Chresten Kudsk

Året 1912 købte min far, gartner Chresten Kudsk, englodden matr.34b (de lige numre på Søstjernevej) med hus, stald, lade og ca. 3.5 td. land jord.

Engloddet havde tilhørt husmandsstedet "Tvingsager".

Adgangsvejen var et hjulspor, der lå, hvor børneinstitutionerne nu ligger.

Chr. Kudsk Gartneri 1922

Foto: Kudsk Privatarkiv.

Arealets pris kombineret med nærheden til Københavns grønttorv var nok, hvad gartneren søgte.

I 1915 byggede han to små drivhuse, dér hvor Dryadevej nu løber. Frilandsgartneri ved Kalveboderne var ikke uden problemer, med de periodiske oversvømmelser - en vinter steg vandet f.eks. så højt, at det slukkede fyret. Til gengæld var flere af afgrøderne gode. Det gjaldt især selleri og porrer.

Omkring 4 år efter min far købte Gartner Otto Evers naboarealet 15 c. (de ulige numre på Søstjernevej), der havde tilhørt Torstengård.

Udstykninger

Efter krigen 1914-18 forøgedes Københavns befolkning, og interessen for at komme på landet steg. Hvidovre blev attraktiv, selv om der for en københavner næsten var tale om dagsrejse. De to gartnere blev enige om at udstykke i 1919.

Der blev tinglyst servitut, hvor der var medlemspligt i den kommende grundejerforening, og hver parcel afgav 5 meter jord til vej.

Parcellerne udgjorde 683-995 kvadratmeter netto, og prisen var ca. 2000 til 2500 med 100 kr. i udbetaling og 40-50 kr. ydelse pr. Måned - heraf udgjorde ca. 8 kr. renter og 1 kr. gik til ejendomsskat til stat, amt og kommune.

Grundejerforeningen Ny Strandby, som var foreningens første navn, holdt sit stiftende møde i oktober 1920. På daværende tidspunkt var der solgt 22 parceller.

På mødet blev der forelagt lovforslag og ordensregler, samt oprettet en medlemspligtig vejfond. Bestyrelsen kom til at bestå af 5 personer. Kontingentet blev på 5 kr. i indskud og 3 kr. pr. Kvartal, og det dannede basis for foreningens administration. Vejfondens kontingent blev for det enkelte medlem på 10 kr. i indskud og 10 kr. pr. kvartal i alt 52 kr. pr. år.

Ifølge regnskabet for oktober kvartal 1920 blev der indbetalt kontingenter og indskud på 181 kr. og købt kontorartikler for 45 kr. Vejfondens samlede kontingent udgjorde 320 kr., og der var udgift til vejfyld på 7 kr.

Dengang vejene var private

Kontingenterne i regnskabsåret 1921 blev på i alt 279 kr., og heraf gik de 79 kr. til kontorartikler. Formanden og kassereren fik hver 100 kr.

Et væsentligt punkt, der adskilte datidens grundejerforeninger fra dem i dag, var deres forpligtigelse til at betale og vedligeholde vejene i grundejerforeningens område. Det er først i perioden fra midten af 1950'erne til begyndelsen af 80'erne at vejene i Hvidovre bliver kommunale - omkring 130 km kommunale veje er der i dag og ca. 6-7 km privat vej.

I 1921 fik vejfonden 1020 kr., heraf gik de 342 kr. til 39 læs fyld og slagge, og 30 kr. gik til 16 overgangsbrædder til grøfter - brædderne skulle forankres godt, så de ikke drev væk ved højvande.

Foreningsproblemer med sagsanlæg

Også i regnskabsåret 1922 fik formand og kasserer hver 100 kr. ud af et kontingent på 259 kr., og udgifterne til kontorartikler steg med en enkelt kr. fra 79 kr. til 80 kr.

Vejfondens kontingent blev på 635 kr., og igen skulle der slagge og fyld på vejene. Det år blev det til 37 læs, og da grøfterne også skulle renses løb det samlede arbejde op i ca. 1.000 kr.

1922 var også året, hvor de første interne foreningsproblemer meldte sig. De handlede om, hvorvidt sælgerne, Kudsk og Evers, skulle betale kontingent eller ej for de ikke-solgte grunde. Det mente grundejerforeningen, og den lagde derfor sag an og tabte - med 180 kr. i omkostninger til sagfører m.m.

Kassereren bedes aflevere kassen

Heller ikke regnskabsårene 1923 og 24 blev år uden interne problemer i den nyetablerede grundejerforening. 1923 blev et år med *underskud* på regnskabet, et underskud som vejfonden måtte træde til for at dække.

Det førte til oprør blandt medlemmerne, og d. 7. april året efter afsagde kongens foged en kendelse, der sagde at:

”Bestyrelsen, der blev valgt d. 25/2 1924, var lovlig, og den tidligere Kasserer skulle inden tre Dage aflevere Foreningens Kasse og alle Effekter.

Den lovlig valgte Bestyrelse skulle uopkaldeligt indkalde til ekstraordinær Generalforsamling.”

Køberne blev hentet i hestevogn

Salget af grundene forløb forskelligt.

Evers gik til en sagfører, der i løbet af 3 år fik solgt de udstykkede grunde. Kudsk solgte forsigtigt - ca. 1-2 grunde pr år.

Når min far averterede grunde til salg i midten af 20'erne skulle køberne møde op på Toftegårds Plads, og der hentede han dem så i hestevogn. Det var år med boligmangel, og der blev solgt rigtig mange grunde. Det gjaldt også for nabogrundejerforeningen, Strandly, hvis parceller hurtigt blev solgt - med medlemspligt som i Søstjernens grundejerforening. Den anden naboforening, Strandholm, blev solgt til tre forskellige købere. De to lagde ingen medlemspligt på grundene, den tredje gjorde. Siden har beboerne forsøgt at danne en samlet forening, men det er aldrig lykkedes.

”Præfabrikeret” byggeri ved Stranden

De første ejere af grundene fik hurtigt sat et sommerhus op. I Sydhavnen havde Ford sin nordiske basis for import af biler, og bilerne var emballeret i solide trækasser. En emballagekasse fra en lastbil kunne blive til en stue, en personvognskasse til et køkken, og reservedelskasserne var udmærkede til hønsehuse. Senere blev træ erstattet af mursten, og i begyndelsen af 30'erne var der en voldsom byggeaktivitet af murede enfamiliehuse.

Selvom man således fik tag over hovedet, var det ikke det samme som, at man altid kunne leve tørskoet ved Stranden. Oversvømmelserne var et stadigt problem, som f.eks. dengang skrædderen en nat vågnede og troede, at han havde pisset i sengen. Det havde han nu ikke – det var vandet fra Kalveboderne, der var trængt ind i huset og gjort sengen våd.

I 1930'erne kom der el-belysning på Søstjernevej.

Nordsjællands elektricitets- og Sporvejsaktieselskab gav et tilbud i oktober 1931 om etablering af elektricitet, og selskabet var også villig til at sætte 4 stk. 60 w lamper på Søstjernevej til en pris af 240 kr. Det blev vedtaget, men der gik flere år før det blev en realitet.

1936 kom der elektricitet til hele området.

Dominans af små selvstændige

Den sociale sammensætning på Søstjernevej var domineret af små selvstændige. Hvis vi vælger året 1933, så var følgende erhverv repræsenteret: en æggeproducent, en gartner, en købmand, en hyrebils-ejer, en billedkunstner, en skomager, en kvindelig dameskrædder, en skrædder der syede efter mål, en lappe-skrædder, der havde specialiseret sig i at vende jakker og frakker – han havde værksted her om sommeren. Derudover var der to cigarrullere, en murer, en typograf og en skærslipper. De øvrige beboere var beskæftiget på forskellig vis i Valby og København.

Matrikelnumre, bærbuske og rottegift

Den 24. Oktober 1929 fik foreningen en henvendelse fra et utilfreds Sogneråd. Det skrev: ”at trods flere Paakrav om Opsætning af Hus og Matrikelnumre på Ejendommene vil Sogneraadet nu lade dette udføre for Ejernes Regning.” Den kom til at lyde på 2.30 kr., for en nummerplade, en pæl, opsætning, og porto.

Året efter d. 26 juni er Sognerådet der igen. Denne gang handler det om bygningerne. Sognerådet skriver, at der ikke må finde udlejning sted af sommerhuse, som ikke er opført i overensstemmelse med bygningsreglementet.

Baggrunden herfor kan – ud over at loven skulle holdes - også have været, at sognerådet ikke var interesseret i de øgede sociale udgifter, som en ukontrollabel udlejning kunne afstedkomme. Der var ikke kun tale om fattighjælp, men også udgifter til skolegang m.m.

Fattighjælpen udgjorde dengang 2 kr. om ugen til et fattiglem med familie.

Det var almindeligt at leje sommerhuse ud til københavnere. I flere år boede f.eks. skuespillerinden Olga Svendsen og datteren Elga Olga Svendsen her, ligesom kapelmester Vinstrup Olesen fra Wivex gjorde det i nogle somre.

I september 1932 handlede det om bekæmpelse af rotter. 10 parceller skulle betale 300 kr. og 19 parceller 200 kr. for udlægning af rottegift, og giften skulle udlægges 4 gange pr år. Det kostede hver ejer 68 kr.

Brandpolitiet hørte foreningen også fra. Det henvendte sig med et påbud om at oplyse, hvor der fandtes brønde med rigeligt vand til slukning af brande.

I juli 1934 ville Landbrugsministeriet vide, hvor mange medlemmer Søstjernen havde og hvor mange frugttræer og bærbuske, der fandtes på arealet.

Naturalieøkonomi og mobile butikker

Forsyninger var der ingen nød på. Foruden egen avl af grøntsager, høns og kaniner var der en lille fastboende købmand i næsten hver grundejerforening. Hertil kom hestevogne en gang om ugen med fisk, grønt og ost. En hosekræmmer med posen på ryggen kom også en gang hver sommer, og der var også nogle, der tog sig af indsamlingen af gamle klude, ben og jern.

Fra før fjernsynets tid

De fleste af medlemmerne i Søstjernen var også medlemmer af andre lokale foreninger så som hønseavlerforeningen, frugtforeningen, kaninavlerforeningen, propforeningen, og hertil kom så alle de politiske foreninger. Mange af disse foreningsaktiviteter fandt sted på den lokale kro, Frihedskroen, der havde flere smålokaler til udlejning, ligesom Flaskekroen, Risbjerggård og Rosinni i Valby havde det.

På Langhøjskolens nuværende parkeringsplads havde sejlklubben, Suset, et klublokale med dansestrade, som blev flittigt brugt. Tænke sig hvor forfærdeligt, hvis fjernsynet havde været opfundet dengang.

Vand har vi nok af

1934 forespurgte Hvidovre Sogneråd, hvordan grundejerforeningen stillede sig til planlægning af kommunal trykvand, som foreningen selv skulle betale.

I december 1934 svarede Søstjernen: "Medlemmerne ønsker ikke trykvand etableret før kloakering, da grundene til stadighed ligger under vand".

Besættelsen

Tidligt om morgenen d. 9. April 1940 blev kvarteret vækket af lavtflyvende fly og af en underlig ukendt brummen af højtflyvende transportfly. Danmark var blev besat.

Under besættelsen så vi ikke meget til de tyske soldater – undtagen på Gl. Køge Landevej, og det hænger måske også sammen med kvarterets isolation.

Adgangen til Strandmarkskvarteret var f.eks. ikke særlig synlig. For at komme ind på Strandmarksvej skulle man først igennem en lille lund af træer ved Frihedsgården. Ellers skulle adgangen ske via småstier, der gik over Hvidovre-grøften eller ad Hvidovre Strandvej, der var afbrudt flere steder. Og kvarterets ry var ikke det bedste. En kommunal embedsmand sagde ligefrem, at det eneste man fandt der var klunsere og skraldemænd

Vores kvarter var heller ikke et særligt imødekommende område for besøgende, der ikke havde et godt lokalkendskab.

Mod nord langs Gl. Køge Landevej lå Frihedsgårdens store marker. Mod øst var der engarealet med Langhøjen. Mod syd de store enge og Kalveboderne og mod vest var der grøfter og enge.

Områdets relative isolation har måske også været årsagen til at der blev nedkastet våben her. I hvert fald kom der en våbenedkastning i 1944 på engen overfor Søstjernevej.

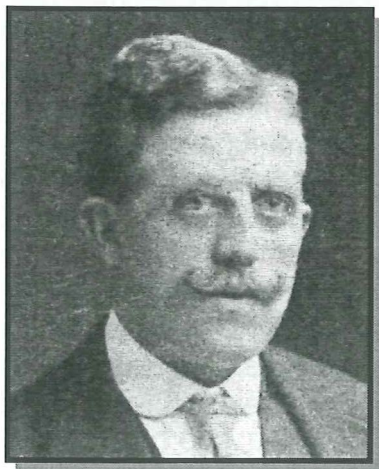
Flere af beboerne på Søstjernevej var aktive i modstandsgrupper via deres arbejdsplads herunder B & W. Og der var adskillige overbeviste kommunister og idealister, der før og under krigen gav husly til forfulgte tyske kommunister og socialdemokrater.

Poul Hoffmeyer var leder af Hvidovre-kompagniets 6 ordonanser. Han havde overtaget sit barndomshjem på Søstjernevej 32, og i det hus hold faldskærmsfolk, afsnitsledere og kompagnichefer møde i slutningen af krigen. Under mødet var Kudsk's hus på Søstjernevej 15b omdannet til en veritabel fæstning. Den blev der nu ikke brug for, da alt gik godt. Efter krigen fik Hoffmeyer pension af Frihedsfonden for sin indsats under besættelsen.

Søren Kudsk.

Her slutter så foreløbigt beretningen. Vi håber ved en senere lejlighed at kunne bringe yderligere stof af Søren Kudsk's erindringer. ...

.. Lige et par bemærkninger samt en beskrivelse af handelsgartneriet fra Gartneritidende 1935.

Christen Andersen Kudsk var socialdemokratisk medlem af sognerådet (01-04-1921/1928) og formand for Sundheds-kommissionen. Senere, sammen med sønnen, Søren, ernæring som købmand.

Han døde, 60 år gammel, d.17 juni 1947 og blev begravet på Hvidovre kirkegård.

Chr. A. Kudsk's Handelsgartneri. Søstjernevej 15, Hvidovre pr. Valby, tlf. Hvidovre 47.

Gartneriet er grundlagt 1913. Det oprindelige Areal var 3½ ha og er nu efter Udstykning (1919) ca. 2 ha.

Indehaveren Christen Andersen Kudsk, er født 13-04-1887 i Laasby, søn af Pottemager Søren Andersen Kudsk. (f. 1860). Uddannet hos Søren Jensen; Aabyhøj, samt hos E. Frederiksen i Skanderborg.

Har senere foretaget Rejser i en Række europæiske Lande og i 5 år været Bestyrer hos Mandal-Bertelsen i Rødovre.

Gartneriet ligger ved offentlig Vej (tidl. Hvidovre Enghavevej) matr.34b , på sandmuldet Jord med Lerunderlag, omgivet af gode Hække.

Det drives som blandet Handelsgartneri med 10 Huse, deraf de 8 i en Blok, og 200 Bænke; 2 af Husene byggedes 1914, resten 1922 -23, i alt ca. 1.700 kvm under Glas.

Der dyrkes navnlig Tomater (8.000 kg), Krysantemum (10.000) og Cyklamen (2.000) samt Blomsterløg og på Friland forskellige Sommerblomster.

Varerne afsættes på Københavns Grønttorv.

I Gartneriet er ansat 2 Medhjælpere og 1 Elev.

Der holdes 1 Torvebil.

Gartneriet har eget Vandværk med en Ellehammerbrandpumpe

Det ventes, at Gartneriet med Tiden vil blive udstykket.

"Neptun" Strandbad i halvtredserne.

Brøndby Strand ca. 1950. Foto: Brøndby lokalhist. arkiv.

Efter en dejlig sommer med masser af sol og varme kommer jeg til at tænke på min barndoms lange gode sommerdage. Dengang var det rigtig sommer, sådan var det jo -- så vidt jeg husker?. Drengen glædede sig allerede i april, til at skifte til korte bukser. - være blandt de første der mødte op i denne sommerbeklædning. At stille op ude blandt kammeraterne, med blåfrosne knæ -- det var sejt.

Solen skinnede og man bar sin frokost ud på terrassen for at nyde den der. Buske og træer stod i knop og fuglene kvadrede. Brændglasset kom frem og solens fokus på celluloid fra et skrællet cykelstyr udviklede røg, der kildrede i næsen.

I Skolen var hinkesten og sjippetov pigernes forårstegn, mens drengene fandt lerkuglerne frem, så skolegården undertiden mindede om et kasino med spillelystne, der dystede ved de hjemmelavede kuglespil. Man spillede "terre" og samlede hønseringe.

Ved de første rigtigt varme dage, vågnede så lysten til at komme til stranden. Selvom Hvidovre ligger ved vandet, var det ikke lige her man skulle bade. Kalveboderne er ret lavvandet og den nærliggende losseplads samt diverse kloakudløb gjorde det betænkeligt at dukke sig her.

Allerede i slutningen af 1940'erne skulle man længere ud af Køgevejen for at finde acceptable forhold. Det nærmeste, for mit vedkommende, var "Neptun", ved Brøndby Strand. Badebukser og håndklæde og så af sted, hvis cyklen ellers ville.

Mit ungdommelige køretøj havde det med at strejke på de mærkeligste tidspunkter. Så kunne det ikke "holde luft" eller ganske simpelt være punkteret eller kæden hoppede af. Det var derfor vigtigt at medbringe cykelpumpe og lappegrejer, hvis man ikke blev nødt til at trække monsteret.

Det var en tur på ca. 5 km., der dog for det meste gik godt. Ned ad Hvidovrevej, ud ad Brostykkevej, forbi Kasernen og så langs med Volden, forbi gartnerierne og jordbærplukkerne og til slut et stykke ad Køgevej,-- så var man der.

"Neptun" lå på en af de mange Brøndby strandgrunde, der gik fra Køgevejen og ud til vandet.

Ejeren var gartner Frømming, der havde indrettet stedet til et "Sommerparadis". Ved indgangen var et billetskur, hvor man undertiden betalte et beløb, jeg ikke husker, så kunne man parkere sin cykel og begive sig ind i området, der må betegnes som behersket vedligehold.

Der var græsplæner til solbadning og et udsalgssted for sodavand og is. På pladsen var opstillet legeredskaber, f.eks. et ringspil. (En ring i en snor der skulle fanges på et søm). Alt sammen i lettere forfald. Det er muligt at stedet havde kendt til bedre tider før jeg begyndte at komme der. Jeg var for øvrigt meget godt tilfreds med tingenes tilstand og havde ingen grund til klage.

Man begav sig direkte til et langstrakt skur, som indeholdt omklædningsfaciliteter. Fik udleveret, mod betaling, en bøjle med pose til sit "habengut" og afleverede dette til bademesteren, der kvitterede med et nummerskilt man bar om håndleddet. – og så var man klar til at gå i vandet.

En meget lang badebro førte over de første hundrede meter med tang og siv samt mudder og dynd. Når man så var kommet derudaf, måtte man passe på ikke at kolliderede med modgående eller passere medgående med forsigtighed. Man kunne risikere at køre af sporet og lande i sumpen dernede.

Vel ankommet til den yderste ende af badebroen, kunne man endnu engang omklæde sig i læskure derude, et for Herrer og et for Damer.

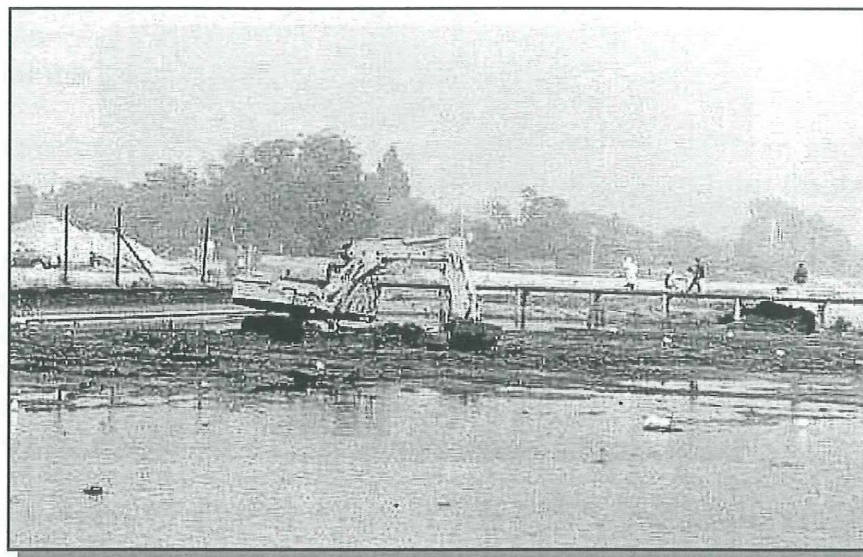
En slimet trappe af træ førte ned i bølgen den blå og man befandt sig nu i en vanddybde på ca. 50 cm.. en vandretur længere ud endte med en mulighed for at svømme et par tag. Her var der også forankret en tømmerflåde og i vandet opstillet en rutsjebane.

Når man således havde muntret sig i rum tid gik turen tilbage mod land, gerne i løb, da det undertiden var koldt at komme oven vande.

Således gik mangan en sommerdag.

Mit udsagn kan lyde lidt kritisk, men ikke desto mindre, det var forholdeneog det var jo ikke så ringe endda.

Trods tiltagende forurening eksisterede stedet til omkring midten af 60'erne.

Der havde i lange tider været planer om at regulere Køge bugt området med en egentlig strandpark.

I 1965 var Avedøre kloakværk en realitet og 1975 kunne man påbegynde det store projekt, der resulterede i indvielse d. 8 juni 1979 af Køge Bugt Strandpark. Foto. PEH.

Da Valby Gasværk sprang i luften

Mange husker endnu dagen da Valby Gasværk sprang i luften.

Det var lørdag formiddag d. 26 september kl. 9.35. Man ved hvad man foretog sig da et kæmpebrag lød over hele byen. Alle styrtede ud på gaden og stirrede ... var det en atombombeeller hvad var det?

Her er endnu en skildring. oplevet af en, dengang, 10 årig Hvidovredreng.

Valby Gasværk før ulykken Foto: Valby lok.hist.

I efteråret 1964 gik jeg i 3c på Præstemoseskolen i Hvidovre. Dengang gik man stadig i skole om lørdagen. De yngste klasser holdt til i den lille gård. De havde klasselokaler i den lave etplans bygning mod øst (mod Hvidovrevej og Valby). Mellem denne bygning og resten af skolen var der et flisebelagt område, som førte op til skolens hovedindgang. På den anden side af dette område var der en toplansbygning, som rummede de større klasser (væk fra Hvidovrevej og Valby).

Jeg boede i en villa vest for skolen. Mellem villaen og skolen lå et kolonihaveområde og mellem skolen og Hvidovrevej lå en større rækkehusbebyggelse. Disse rækkehuse havde næsten lige fået installeret nye oliefyr.

I 1964 var oliefyr noget "nyt". De færreste kendte til oliens måde at reagere på. Mange troede at olien kunne brænde og eksplodere ligesom benzin – og hvordan skulle de også vide andet. Indtil man fik installeret oliefyr, havde man varmet op med fast brændsel. Der skulle arbejdes noget for at få fast brændsel til at brænde – og nu, som et trylleslag, blev der sprøjtet olie ind i fyret og olien antændes nemt og hurtigt. Mange var dog helt sikre på at et oliefyr eller en olietank kunne springe i luften, uden videre.

Om formiddagen den 26 september 1964 var jeg som sagt i skolen. Vi sad i klasselokalet, der vendte ud mod det flisebelagte område. Jeg mener vi havde Hr. Ditlevsen som lærer. I så fald havde vi geografi i den time. Pludseligt lød der et øredøvende brag. Vinduerne vibrerede kraftigt. Jeg kiggede ud og så alle fuglene på skolens område lette på én gang – og i det samme så jeg i vinduerne på førstesalen i den anden skolebygning, en genspejling af en rød og gul eksplosion, rejse sig op i luften.

Jeg var åbenbart ikke den eneste i klassen, der havde set dette. Der var flere der råbte op om, at det måtte være et oliefyr, som var sprunget i luften. Det var klart, at eksplosionen var sket øst for skolen, så det var ikke oliefyret hjemme hos os. De 4-5 klassekammerater, der boede i rækkehusene, regnede alle med, at det var deres oliefyr, som var sprunget.

Alle styrtede ud i gården. Herfra kunne man se en tynd røg-søjle stige op noget væk og ned mod Hvidovrevej. De elever der boede i den retning løb hjem for at se om det var deres oliefyr og om der var sket familien noget. Læreren søgte forgæves, at holde dem tilbage. Han fik dog efterhånden gennet resten af eleverne ind i klassen og undervisningen fortsatte ufortrødent. Man var på dette tidspunkt endnu ikke klar over ulykken og dens omfang.

Da jeg kom hjem fortalte min far mig, hvad der var sket.

Han var hjemme den lørdag, hvad der var unormalt, men firmaet, som han arbejdede i, havde indført en prøveperiode, hvor de ansatte havde lørdagsfri i sommerhalvåret.

Han stod på en stige, op ad huset, da eksplosionen skete og troede først at det var et af kolonihavehusene, hen mod skolen, som var røget i luften. Han råbte til min mor at hun skulle ringe til alarmcentralen og fortælle hvad der var sket. Herefter tog han og et familiemedlem, der var på besøg, hver deres cykel og kørte hen mod kolonihaverne. Han kunne snart se, at ulykken var længere væk og troede nu at det var skolens fysiklokale der var arnestedet. Hans nervøsitet steg noget, da jeg, hans søn jo var på skolen, og han cyklede hurtigt tilbage. Allerede ved havelågen råbte han til mor at hun skulle kalde alarmcentralen og fortælle at det ikke var et kolonihavehus men skolens fysiklokale der var eksploderet.

Mor beroligede min far og fortalte ham så, at det var på Valby Gasværk ulykken var sket. Da han var cyklet af sted havde hun, uden held, forsøgt at komme igennem til alarmcentralen, hvad selvfølgelig var umuligt, da mange i Storkøbenhavn ringede dertil på en gang.

Hun havde derfor tændt for transistorradioen, og tunet ind på politiets kanaler og der hørte, hvad der var sket. Dette var dengang dybt ulovligt, men alle familier, med respekt for sig selv, havde en radio stillet ind på politiets kanaler.

Bortset fra tilbygninger til Præstemoseskolen, ser området faktisk ud i dag som dengang.

Lars Vrist Poulsen. (red. PEH)

"Kløver på Taget"af Poul Sverrild.

Egnsspillet med premiere d. 16. januar 2004 nærmer sig.

Endnu en gang skal aspekter af vores historie udsættes for dramatisering og glide hen over de skrå brædder på Teater Vestvolden. Det velprøvede team af professionelle med forfatteren og dramatikeren Martin Miehe-Renard i spidsen, med Lars Fjeldmose som komponist, dirigent og musiker og med Niels Secher som scenograf står igen for rammerne omkring årets egnsspil.

Har man været til egnsspilopførelse i Hvidovre før, så ved man, at det er underholdning på et stærkt niveau, man bliver budt på. Man ved også, at det meste af det, man hører og ser på scenen er rigtigt - eller noget af det i det mindste.

Der er naturligvis igen rigtige historiske historier bag årets egnsspil. Udgangspunktet for stykket "Kløver på Taget" er nogle af de mange originale mennesker, som gennem tiden har befolket Hvidovres historie.

Man kan bestille billetter på Teater Vestvolden, tlf. 36 77 23 00, når man ved, hvornår man vil se forestillingen.

Man kan også købe aktier i egnsspillet. De fås i flere størrelser på 300.-, 500.- og 1.000,- kr.. Købet udløser et bestemt antal billetter i forhold til aktiens størrelse. Aktier i årets egnsspil er hvidovreborgernes oplagte mandel- eller julegaver.

Aktierne købes også på Teater Vestvolden, Høvedstensvej 47.

Egnsspillet opføres over tre uger, og da vi ikke har verdens største teatersal, er der kun et begrænset antal pladser. Bestil hellere i god tid og vent ikke på, at det går fra mund til øre, at forestillingen er fantastisk, for så er billetterne sikkert allerede solgt.

"Kløver på Taget" er et rigtigt lystspil, hvor følelserne koger i mange gryder, men hvor retten er velkomponeret og mættende. Fra stykket kan vi afslutningsvis citere én af de vemodige hjemstavnstrofer, hvor sangbarheden klinger i baghovedet, medens ordene bringer os i stemning til at møde den lokale historie:

Jeg vil tilbage der hvor kragerne vender!
Jeg vil tilbage der hvor alle dem jeg kender -
De også kender mig!
Hvor alle dem man møder på sin vej
Siger hej - og hvordan går det så med dig!